

การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัด
นครสวรรค์

Development of a Course on Could Educational Management Platform of
the Prototype Sunday Buddhist Study Center to Support the Dynamic
Society of the Sangha in Nakhon Sawan Province

จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา¹ และอัครเดช พรหมกัลป์²

Jaroonsak Soonthondachar and Akkaradecha Brahmakappa

Received: April 11, 2024

Revised: June 22, 2024

Accepted: June 22, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแพลตฟอร์ม และ 2) ประเมินแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย R1 การสัมภาษณ์กลุ่ม กับผู้ใช้ประโยชน์จำนวน 12 รูป/คน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความเป็นไปได้ ความต้องการ D1 การพัฒนาแพลตฟอร์ม R2 การทดสอบต้นแบบและการประเมินผลแพลตฟอร์ม กับกลุ่มทดลองที่สมัครใจเข้าร่วมจำนวน 16 รูป/คน และประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจ ระยะที่ 2 การประเมินผลประสิทธิภาพแพลตฟอร์ม เลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง จำนวน 10 รูป/คน และ D2 มีการปรับปรุง แก้ไข สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย 1.1) กระบวนการในการพัฒนาแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย การเข้าใจปัญหา ศึกษาความเป็นไปได้ การวิเคราะห์ การ

¹⁻² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ออกแบบ/พัฒนาแพลตฟอร์ม โดยการออกแบบภาพรวม และองค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา การออกแบบระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การออกแบบการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน และการออกแบบการใช้งานของผู้เรียน 1.2) องค์ประกอบของแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย หลักสูตรการเรียนรู้ และการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ และ 2) การประเมินผลและพัฒนาแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย 2.1) การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์ม กับกลุ่มทดลอง และประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม พบว่า ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2.2) การประเมินผลแพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ 2.3) การปรับปรุง / พัฒนา โดยการจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน และผู้สอน และการเผยแพร่แพลตฟอร์ม โดย URL ที่จดทะเบียนไว้ คือ <https://buddhistsunday.com/>

คำสำคัญ: แพลตฟอร์มการจัดการศึกษา, ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ, การรองรับสังคมพลวัต, คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์, วัดหนองกระดุกเนื้อ

Abstract

The purposes of this research article were 1) to develop a platform; and 2) to evaluate a Course on Could Educational Management Platform of the Prototype Sunday Buddhist Study Center to support the dynamic society of the Sangha in Nakhon Sawan Province. It was a research and development research, consisting of R1: group interviews with 12 users to analyze the problem conditions, feasibility, and needs; D1: platform development; R2: prototype testing and platform evaluation with a volunteer experimental group of 16 users, and evaluation using a satisfaction survey. Phase 2: 10 qualified persons were selected for platform efficiency evaluation, and D2 has been improved. The statistics used were percentages and standard deviations. Descriptive content analysis techniques were used. The research results found that 1) platform development consisted of 1.1) platform development process consisted of understanding the problem, studying the feasibility, analysis, platform

design/development through overall design and components of the education management platform, designing the Sunday Buddhist Study Center system, designing the usage for teachers, and designing the usage for students, 1.2) platform components consisted of learning curriculum and management of the Sunday Buddhist Study Center, Wat Nong Kruduk Nuea, and 2) platform evaluation and development consisted of 2.1) platform prototype testing with the experimental group and evaluation using the platform user satisfaction survey. It was found that the overall satisfaction of the platform users was at a high level ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.81). When considering each item, it was at a high level in all aspects, 2.2) platform evaluation was overall at a high level ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.74). When considering each aspect, it was at a high level in all aspects, and 2.3) improvement/development by organizing the creation of user manual documents for learners and teacher and disseminating the platform. The registered URL was <https://buddhistsunday.com/>.

Keywords: Educational Management Platform, Prototype Sunday Buddhist Study Center, Support for Dynamic Society, the Sangha in Nakhon Sawan Province, Wat Nong Kruduk Nuea

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ส่งผลต่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทำให้การศึกษาในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้สอนต้องมีความตื่นตัว และเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดของผู้เรียน คือ ทักษะการเรียนรู้ ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นี้ จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น (Ziegler, J. C., et al, 2010) ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนทำให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นการเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะทาง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และสมรรถนะของการรู้ จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ต้องเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน ให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ ที่ได้เกิดวิวัฒนาการความก้าวหน้าในทุก ๆ มิติดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายศักยภาพและความสามารถของมนุษย์ที่จะสร้างนวัตกรรมทางการ

เรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นการให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 จะมีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ทำทาย เป็นการศึกษาที่จะทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการเชื่อมโยง ผู้สอน ผู้เรียนและชุมชน เข้าสู่คลังแห่งความรู้ทั่วโลกผู้สอนจะเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนสารสนเทศเป็นความรู้ และนำความรู้เป็น เครื่องมือสู่การปฏิบัติและให้เป็นประโยชน์ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ การจัดการเรียนรู้ ออนไลน์ เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีโทรคมนาคม มา เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน

จังหวัดนครสวรรค์มีการขอจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) จำนวน 17 แห่ง (ปี พ.ศ.2563) และเพิ่มขึ้นเป็น 21 แห่ง ในปี พ.ศ. 2566 (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด นครสวรรค์, 2566) จากการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่พบว่า ปัจจุบันมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ในความดูแลของวัดหลายแห่งที่ประสบปัญหาขาดบุคลากร ครู อาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถ ขาดทีมงานที่มีทักษะและขั้นเชิงในการบริหารจัดการทั้งในทางวิชาการและการบริหาร ทั่วไป ประกอบกับชุมชนและสังคมปัจจุบันให้การสนับสนุน และความสำคัญกับการส่งเสริมให้ ลูกหลานไปเรียนสถาบันกวดวิชามากขึ้น จึงทำให้มีคนมาเรียนน้อยลง ซึ่งสถานการณ์แบบนี้เกิด ขึ้นกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เกือบทุกศูนย์ที่อยู่ในความดูแลของคณะสงฆ์จังหวัด นครสวรรค์ (พระราชปริยัติวิธาน, 2566, 29 พฤษภาคม) จากปัญหาข้างต้นมีความสอดคล้องกับผล การศึกษาวิจัยของพระมหาทรงยศ แทนยัง (2560) ที่พบว่า 1) ด้านวิชาการจะมีหลักสูตรไม่เป็น มาตรฐานเดียวกัน ขาดการพัฒนาให้ทันสมัย มีความซ้ำซ้อนกันไม่สอดคล้องกับผู้เรียน ครูผู้สอน ไม่ได้ทำแผนการเรียนการสอน ขาดความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล ขาดความรู้และทักษะในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ด้านบุคลากรก็ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ไม่มีการกำหนด นโยบายที่ชัดเจนและเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน 3) ด้านงบประมาณก็ได้รับการจัดสรรจากรัฐไม่ เพียงพอ ไม่ได้จัดทำแผนงบประมาณเป็นรายปี การบริหารงบประมาณขาดการมีส่วนร่วม 4) ด้าน ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนช่วยเหลือ 5) ด้านผู้เรียนมีจำนวนที่ลดลง 6) ด้าน โครงสร้างในการบริหารไม่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน 7) ด้านอาคารสถานที่ ขาดการดูแล รักษาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และ 8) ด้านสื่ออุปกรณ์ ขาดหนังสือ ตำรา และเทคโนโลยีสารสนเทศ สมัยใหม่ เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้สอดคล้อง กับสังคมพลวัตและการพัฒนาการทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ขณะเดียวกันยังมุ่งหวังที่จะพัฒนาให้ เกิดการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์เต็มรูปแบบเป็นต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด นครสวรรค์และของมหาเถรสมาคม โดยใช้ระบบ “Course on Cloud” เป็นศูนย์กลางจัดการเรียน

การสอนออนไลน์ ครูหรือผู้สอนสามารถกำหนดและสร้างวิชาเรียนแบ่งตามหมวดหมู่ ชั้นต้น ชั้นกลาง และชั้นสูง ตามระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2562 และมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านระบบคราวด์ที่รูปแบบเรียนสดและเรียนได้ตามความต้องการ (On Demand) ไม่ว่าจะเด็กเยาวชนหรือผู้เรียนทุกเพศวัยจะอยู่ที่ไหนหรือเมื่อไหร่ก็สามารถที่จะเข้าถึงระบบและเข้าสู่ห้องเรียนได้ ทำให้การเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอนาคตไม่มีขีดจำกัดในเรื่องของพื้นที่ เวลา หรือจำนวนผู้เรียน ขณะเดียวกันในการวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ยังมุ่งหวังที่จะพัฒนาให้ระบบการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ผ่านระบบออนไลน์กลายเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยเน้นให้พระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอน และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนหรือผู้คนทุกช่วงวัยได้รับการอบรมปลูกฝังในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม และสามารถที่จะน้อมนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัย ทั้งยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้พันธกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์และของมหาเถรสมาคมคงความเป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตในสังคมไทยตลอดไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อประเมินแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ได้รับใบรับรองจริยธรรมการวิจัยตามหมายเลขข้อเสนอการวิจัยที่ ว.267/2566 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการยกระดับในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้เกิดศักยภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมหาเถรสมาคม และการพัฒนาหลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อรองรับกับสังคมพลวัต

2. การวิจัยและพัฒนา (Research & Development) พัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำไปสู่การยกระดับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อรองรับสังคมพลวัต และการจัดการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้เข้าถึงและครอบคลุมผู้เรียนในสังคมปัจจุบันมากขึ้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

R1 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) กับผู้ใช้ประโยชน์ ที่เป็นกลุ่มผู้แทน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูป/คน ในการจัดการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความเป็นไปได้ ความต้องการ รวมถึงออกแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could

D1 มีการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” เพื่อรองรับการจัด

R2 การทดสอบต้นแบบและการประเมินผลแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” ในศูนย์ต้นแบบ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วยวิธีการดังนี้

1. การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มกับกลุ่มทดลอง ประกอบด้วย ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนสถานศึกษาในพื้นที่ทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ตัวแทนผู้นำท้องที่ ตัวแทนวัดหนองกระดุกเนื้อ และตัวแทนประชาชนและผู้ปกครองของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง จำนวน 16 รูป/คน และมีการประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การประเมินผลประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” ในศูนย์ต้นแบบ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จำนวน 5 รูป/คน และ 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มี

ผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

D2 มีการปรับปรุง แก้ไข การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” เพื่อให้พร้อมใช้งานจริง เหมาะสมกับบริบท ได้มาตรฐาน และจัดทำเอกสารคู่มือการใช้งาน

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย กระบวนการและองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 กระบวนการในการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ประกอบด้วย 3 กระบวนการ ดังนี้

1) เข้าใจปัญหา ศึกษาความเป็นไปได้ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และความเป็นไปได้ และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ประโยชน์เพื่อออกแบบกลไกการพัฒนา คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประชุม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความเป็นไปได้ของผู้ใช้ประโยชน์

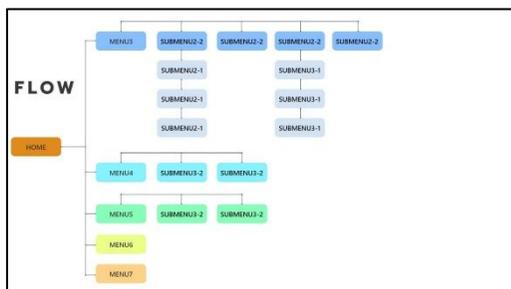
ทรัพยากรการบริหาร	สภาพปัญหา	ความต้องการ/ความเป็นไปได้
คน	1. ขาดบุคลากรในการปฏิบัติงาน 2. ขาดครูผู้สอน 3. ขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้สื่อ	1. การส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้โดยใช้สารสนเทศ 2. ผู้ที่สนใจต้องเรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา 3. การอบรมเชิงปฏิบัติให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง
งบประมาณ	1. งบประมาณสนับสนุนการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไม่เพียงพอ	1. แพลตฟอร์มต้องใช้ได้จากทรัพยากรที่มีอยู่
เครื่องมือ	1. ขาดเครื่องมือ/เครื่องใช้สำนักงาน	1. แพลตฟอร์มต้องครอบคลุมการจัดทำรายงานของสำนักงานวัฒนธรรม 2. แพลตฟอร์มต้องใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยาก 3. แพลตฟอร์มต้องทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้
การจัดการ	1. ขาดความต่อเนื่องในการทำงานจากสถานการณ์โควิด	1. เป้าหมายของการศึกษาอาจยังคงเดิมแต่ผู้เรียนสามารถใช้วิธีที่แตกต่างในการไปถึงจุดหมายได้

ทรัพยากร การบริหาร	สภาพปัญหา	ความต้องการ/ความเป็นไปได้
	2. ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน	2. การศึกษาทางเลือกที่ยืดหยุ่นกับคนทุกช่วงวัย 3. กระบวนการและสื่อการสอนที่ตรงกับลักษณะความสนใจ ของวัยผู้เรียน และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน 4. รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน และส่งเสริม สนับสนุน ซึ่งกันและกัน 5. การปรับตัว และเตรียมทักษะเพื่อรับมือกับแนวทางการ จัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่

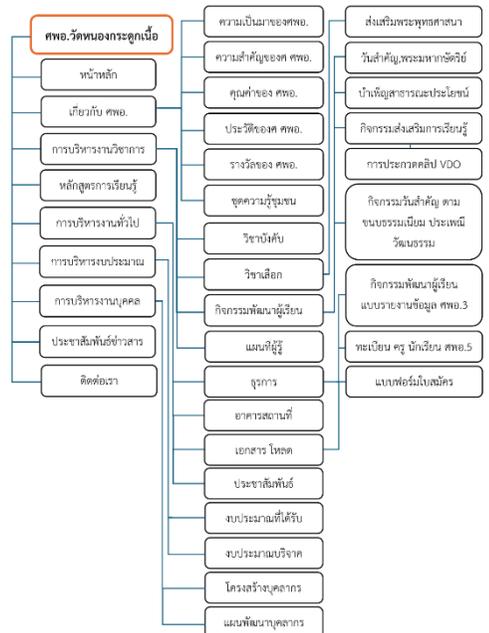
2) การวิเคราะห์ โดยการประชุมทีมพี่เลี้ยง และคณะผู้วิจัย 3) การออกแบบ/พัฒนาแพลตฟอร์ม โดย 3.1) การออกแบบภาพรวม และองค์ ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา 3.2) การออกแบบระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 3.3) การออกแบบการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน และ 3.4) การออกแบบการใช้งานของผู้เรียน

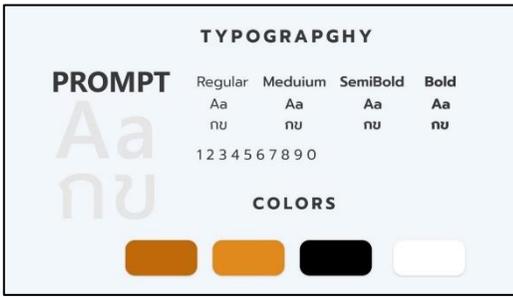
ภาพที่ 1 ภาพรวมระบบ Course on Cloud

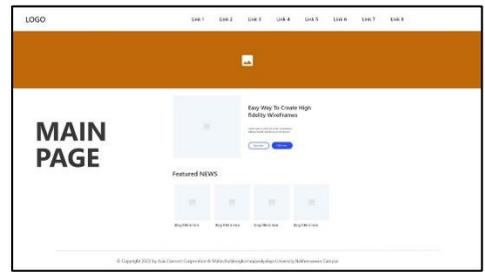
ภาพที่ 2 การออกแบบ UX - UI การใช้งานของระบบ

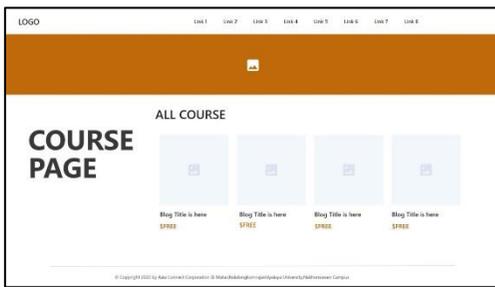
ภาพที่ 3 โครงสร้างการออกแบบพัฒนาแพลตฟอร์ม ศพอ.วัดหนองกระดุกเนื้อ

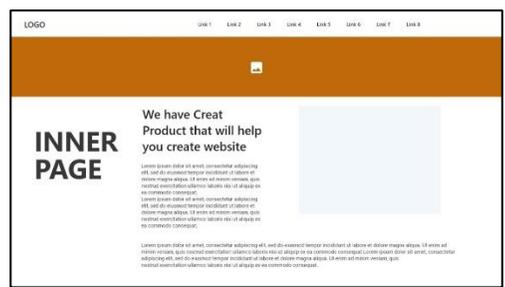
ภาพที่ 4 การกำหนดค่าสี ตัวอักษรที่ใช้ในหน้าเว็บไซต์

ภาพที่ 5 การออกแบบโครงสร้างหน้าแรก (Home)

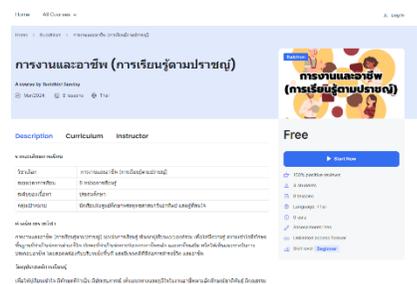
ภาพที่ 6 การออกแบบโครงสร้างหน้ารายละเอียดด้านใน การออกแบบโครงสร้างหน้าแรก การวางรายวิชาเรียน

1.2 องค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกนี้ ประกอบด้วย 1) หลักสูตรการเรียนรู้ ประกอบด้วย วิชาบังคับ วิชาเลือก กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และ 2) การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกนี้ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และองค์ประกอบสนับสนุน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

ภาพที่ 7 หลักสูตรการเรียนรู้ วิชาบังคับ

ภาพที่ 8 หลักสูตรการเรียนรู้ วิชาเลือก

ภาพที่ 8 หลักสูตรการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

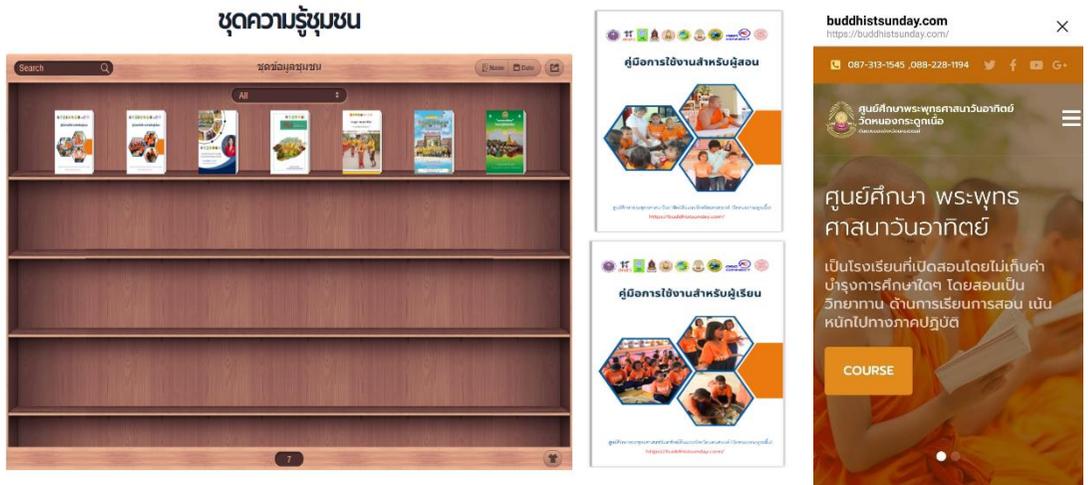
ภาพที่ 9 การบริหาร
จัดการศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
วัดหนองกระดุกเนื้อ

2. การประเมินผลและพัฒนาแพลตฟอร์ม การจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ

2.1 การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์ม โดยการทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มกับกลุ่มทดลอง จำนวน 16 รูป/คน และการประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม พบว่า ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา ($\bar{X} = 3.86$) และน้อยที่สุด คือ การสมัครและการทำงาน ($\bar{X} = 3.78$)

2.2 การประเมินผลแพลตฟอร์ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจงแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 2.1) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ และ 2.2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยผลของการประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2.3 การปรับปรุง / พัฒนา โดย 3.1) การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน คือ คู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน และคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน และ 3.2) การเผยแพร่แพลตฟอร์ม โดย URL ที่จดทะเบียนไว้ คือ <https://buddhistsunday.com/>

ภาพที่ 10 การจัดทำเอกสารคู่มือการใช้งานและการเผยแพร่แพลตฟอร์ม

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้จะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล คือ กลไกและกระบวนการการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

ระบบดำเนินการ (Delivery System) เป็นส่วนของการขับเคลื่อนกิจกรรมกรมการพัฒนาฯ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (User) ประกอบด้วย ครู, นักเรียน, ผู้บริหารและผู้ปกครอง สอดคล้องกับงานวิจัยของสรพงศ์ สุขเกษม (2562) พบว่า องค์ประกอบของการสอนแบบผสมผสานมีองค์ประกอบหลัก 4 ข้อ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล และกระบวนการ นำเอารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อออนไลน์นอกชั้นเรียนเข้ามาประกอบการสอน และในระหว่างเรียนจะมีการทดสอบ ทบทวน กำหนดประเด็นปัญหา กิจกรรมกลุ่มย่อย และประเมินผล

2. ความสามารถทั่วไป ประกอบด้วย การปรับตัว เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ การใช้สื่อสารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล

3. แรงจูงใจ ประกอบด้วย การเข้าถึงผู้เรียนได้มากขึ้น, ชุดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่, การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของกระทรวงวัฒนธรรม และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยในชุมชน

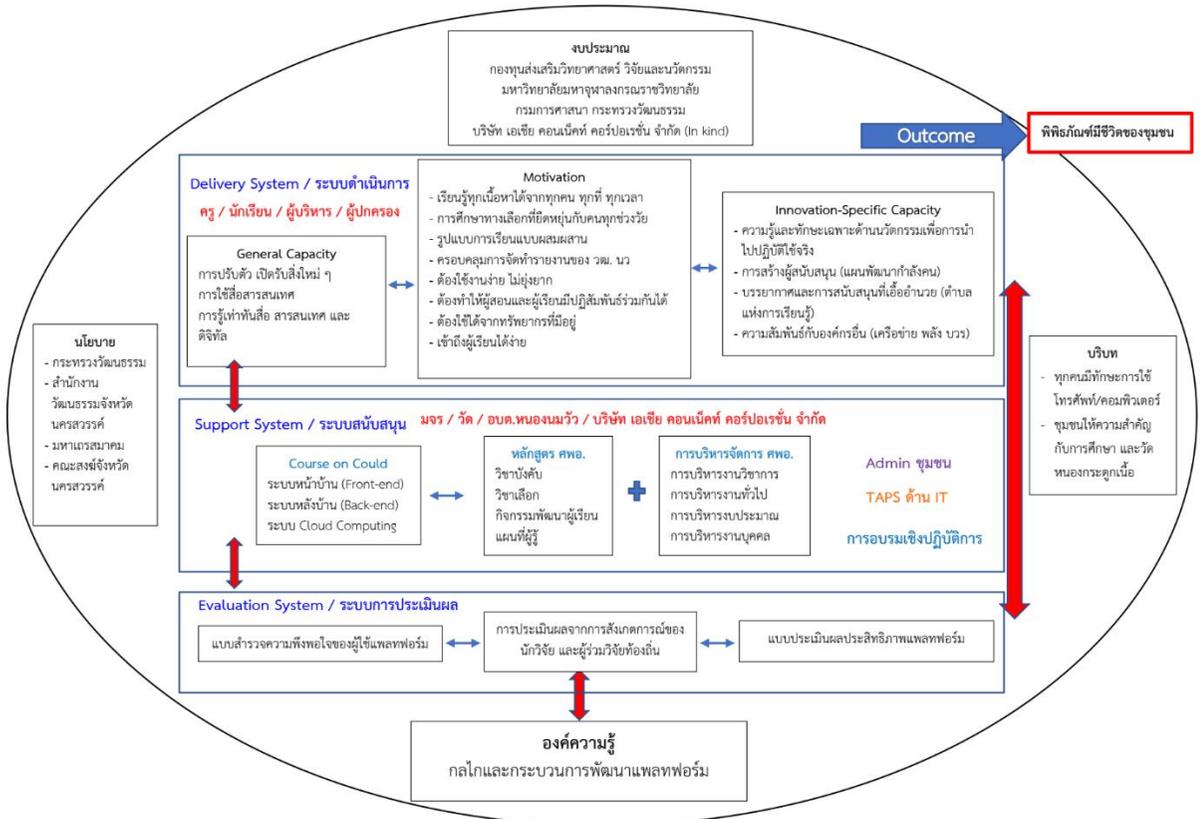
4. ความสามารถเฉพาะที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ประกอบด้วย เรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา การศึกษาทางเลือกที่ยืดหยุ่นกับคนทุกช่วงวัย รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน ครอบคลุมการจัดทำรายงานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ต้องใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยาก ต้องทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้ ต้องใช้ได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ และเข้าถึงผู้เรียนได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอบศ.) (2562) พบว่า แนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนการใช้ดิจิทัลในการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย สร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับผู้เรียนและผู้สอน เพื่อสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาให้แก่นักเรียนและครูในชนบทที่ห่างไกล โดยปรับปรุงคุณภาพสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัลอย่างเพียงพอและทั่วถึง, การสร้างเครื่องมือการเรียนรู้ที่ทำให้สามารถเข้าถึงการศึกษาด้วยดิจิทัล เพื่อให้ครูและนักเรียนทั่วประเทศสามารถเข้าถึงดิจิทัลแพลตฟอร์มการเรียนรู้ เป็นต้น

ระบบสนับสนุน (Support System) เป็นส่วนของการส่งเสริม สนับสนุนให้การขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย 2.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, วัดและคณะสงฆ์, องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว และบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (In-kind) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนหลักรายเดียวหรือร่วมกับภาคเอกชนรายอื่นที่เข้าร่วม Partnership School เพื่อพัฒนาการศึกษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างคนให้มีคุณภาพ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศอย่างยั่งยืน 2.2 Course on Could 2.3 หลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ 2.4 การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ และ 2.5 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบด้วย ทีม Admin ชุมชน, ทีมพี่เลี้ยง และการอบรมเชิงปฏิบัติการ ขณะที่องค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย นโยบายของภาครัฐ คือ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นผู้ที่กำกับ ดูแลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และนโยบายของคณะสงฆ์ คือ มหาเถระ

สมาคมและคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นผู้ที่สนับสนุนและขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของจอมทยาสนิท พงษ์เสฐียร (2559) ได้ พบว่า ภาครัฐในฐานะผู้เล่นหลักในด้านนโยบายจะต้องมีความชัดเจนของเป้าหมายการศึกษา กำหนดบทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนให้ชัดเจน และปฏิรูประบบสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้มีความเชื่อมั่น น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะการปฏิรูประบบคลังการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 11 กลไกและกระบวนการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาของ ศพอ.หนองกระดุกเนื้อ

เมื่อศึกษา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงระบบ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ ได้ดังนี้

1. ระบบดำเนินการ (Delivery System) เป็นส่วนของการขับเคลื่อนกิจกรรม การพัฒนาฯ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (User) ประกอบด้วย

ครู, นักเรียน, ผู้บริหารและผู้ปกครอง 1.2 ความสามารถทั่วไป General Capacity ประกอบด้วย การปรับตัว เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ, การใช้สื่อสารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล 1.3 แรงจูงใจ Motivation ประกอบด้วย การเข้าถึงผู้เรียนได้มากขึ้น, ชุดการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่, การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของกระทรวงวัฒนธรรม และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยในชุมชน และ 1.4 ความสามารถเฉพาะที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ Innovation-Specific Capacity ประกอบด้วย เรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา, การศึกษาทางเลือกที่ยืดหยุ่นกับคนทุกช่วงวัย, รูปแบบการเรียนแบบผสมผสาน, ครอบคลุมการจัดทำรายงานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์, ต้องใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยาก, ต้องทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้, ต้องใช้ได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ และเข้าถึงผู้เรียนได้ง่าย

2. ระบบสนับสนุน (Support System) เป็นส่วนของการส่งเสริม สนับสนุนให้การขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย 2.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (Supporter) ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, วัดและคณะสงฆ์, องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว และบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด 2.2 Course on Cloud ประกอบด้วย ระบบหน้าบ้าน (Front-end), ระบบหลังบ้าน (Back-end) และระบบ Cloud Computing 2.3 หลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย วิชาบังคับ (ธรรมศึกษา), วิชาเลือก (การเรียนรู้ตามปรารถนา), กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ 2.4 การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ, การบริหารงานทั่วไป, การบริหารงบประมาณ, การบริหารงานบุคคล และองค์ประกอบสนับสนุน และ 2.5 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบด้วย ทีม Admin ชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุนการทำงานของ User ในระบบดำเนินการ, ทีมพี่เลี้ยง (Technical Assistance Providers; TAPs) ที่คอยให้คำแนะนำในรูปแบบต่าง ๆ และการอบรมเชิงปฏิบัติการ

3. ระบบการประเมินผล (Evaluation System) เป็นการประเมินผลการขับเคลื่อนการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยการประเมินผลใน 3 ลักษณะ คือ การประเมินผลจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม, แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม และแบบประเมินผลประสิทธิภาพแพลตฟอร์ม

4. องค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศุนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 4.1 นโยบายของภาครัฐ คือ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นผู้กำกับ ดูแลศุนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และนโยบายของคณะสงฆ์ คือ มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นผู้ที่สนับสนุนและขับเคลื่อนศุนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมาย 4.2 บริบท ประกอบด้วย ทุกคนมีทักษะการใช้โทรศัพท์/คอมพิวเตอร์ และชุมชนให้ความสำคัญกับการศึกษา และวัดหนองกระดุกเนื้อ และ 4.3 งบประมาณ ได้รับการสนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ และบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (In Kind) ที่สนับสนุนนวัตกรรม องค์ความรู้ Cloud

5. องค์ความรู้ คือ กลไกและกระบวนการแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศุนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

6. เป้าหมายของศุนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) คือ พิพิธภัณฑน์มีชีวิตของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรสนับสนุนเชิงนโยบายในการขยายผลในการใช้แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศุนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนได้หลากหลาย และยืดหยุ่นกับคนทุกช่วงวัย
2. ภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุนเชิงนโยบายและทรัพยากรทางการบริหารในการปรับตัว และเตรียมทักษะเพื่อรับมือกับการจัดการเรียนรู้แบบใหม่
3. ภาครัฐควรสนับสนุนเชิงนโยบายสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศุนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ในลักษณะโรงเรียนพี่น้อง โดยใช้ฐานจากสถานศึกษาที่มีความเข้มแข็งช่วยเหลือสถานศึกษาแห่งอื่น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Hybrid Learning เพื่อขยายฐานการเรียนรู้ให้กลุ่มคนที่สนใจ และยืดหยุ่นกับคนทุกช่วงวัยให้สามารถเรียนร่วมกันได้
2. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีให้แก่บุคลากรทางการศึกษา เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่นักเรียนและผู้สนใจ
3. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). *แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- จอมทยาสนิท พงษ์เสถียร. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี. *วารสารการศึกษาไทย*, 13(131), 21-23.
- พระมหาทรงยศ แทนยัง และคณะ. (2560). การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารการศึกษามศว*, 14(27), 88-98.
- พระราชปริยัติวิธาน, ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ผู้รับผิดชอบด้านการศึกษา (2566, 29 พฤษภาคม). *การจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์*. (รัตติยา เหนืออำนาจ, ผู้สัมภาษณ์)
- สรพงศ์ สุขเกษม. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 21(4), 317-327.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยมีส่วนร่วมของภาคเอกชน*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์. *ทะเบียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ประจำปี 2566 จังหวัดนครสวรรค์*. (อัดสำเนา)
- Ziegler, J. C., et al. (2010). Orthographic depth and its impact on universal predictors of reading: a cross-language investigation. *Psychol Sci*, 21(4), 551-5599.